

530 x 325 *sveitsiläistä ammattikeittiömaa*

Viime kesänä Metoksen nettisivujen kautta tuli viesti, jossa harjoitustyötään tekevä opiskelija kysyi Gastronorm-mitoituksen alkuperää. Neuvoimme kysyjää tutustumaan vanhempiin Metos Uutiset -lehtiin. Vuoden 1971 kesäkuun numerossa ollut artikkeli kertoi GN-standardin historiasta. Jokunen muukin lukija lienee jo hukanut tuon lehden ja Wikipediakin näytti olevan asiasta ulalla, joten kertauksen vuoksi asia on syytä kertoa uudestaan.

Usein kuulee sanottavan, että GN on ainut ammattikeittiöiden standardi, joka sekään ei ole standardi. Väitettä voidaan perustella muun muassa sillä, että standardi määrittelee astian ulkomitat suhteellisen tarkkaan, mutta tarjoaa sisäkulmien pyörityksille todella laajan toleranssin. Näin ollen eri valmistajien astiat saattavat pinoutua varsin huonosti keskenään puhumattakaan siitä, että kannet sopisivat täydellisesti ristiin.

Toinen usein kuultu väite on, että Gastronorm ei ole virallinen standardi, ainoastaan viitteellinen ohjeistus. Tämä ei pidä paikkaansa. GN-astian mitat on määritelty virallisessa standardissa EN 631-1:1993.

GN-standardin mielenkiintoisia syntyvaiheita on kuvattu varsin seikkaperäisesti **Martti Setkäs**en kirjoittamissa kirjoissa Suurtalouskäsikirja 1 (Suurtalouspalvelu Oy, 1972) ja Suurkeittiö – käyttötekniikka ja suunnittelu (Suurtalouspalvelu Oy, 1974). Martti Setkänen toimi aikaisemmin Metoksen toimitusjohtajana ja oli

edustamassa Suomea, kun standardia 1960-luvulla puolivälissä suunniteltiin.

KAIKKI ALKOI SVEITSISTÄ

Sveitsin laitostalouksien liitto, hotelliyhdistys, laitevalmistajat ja muutamat muut osapuolet kirjoittivat 17.11.1964 yhteistoimintasopimuksen alalla käytettävistä perusmitoista. Tätä päivämäärää voidaan siis pitää GN:n syntymäpäivänä. Tulokas sai nimekseen Gastronorm, joka on lyhenne sanoista Gastronomical ja Normal. Setkäs

mukaan sanan alkuperäinen kirjoitusasu oli GASTRO-NORM, josta on sittemmin versonut useita eli variaatioita.

Neuvottelujen perusteella laadittu aineisto julkaistiin normilehtinä 22.11.1967. On syytä huomioda, että Sveitsin virallinen standardointijärjestö ei ollut työn priimusmoottorina, vaan alan järjestöt.

Lähtökohtana perusmitoitukselle 530 x 325

oli sveitsiläisten valmistajien käyttämä vuokien, peltien ja hyllylevyjien mitoitus. Se mistä nuo mitat alun perin tulivat, ovat tämän jutun kirjoittajalle edelleen arvoitus? Mitoituksen ulottaminen muualle Eurooppaan ei käynyt käden käänteessä, vaan vaati alkuaikoina ahkeraa lobbauksia. Ensimmäisenä mitoituksen hyväksyivät suurimmat italialaiset valmistajat ja kannatusta saatiin myös Saksasta.

Lähtölaukauksena yhteiseurooppalaiselle hyväksynnälle toimi wloppuvuodesta 1967 Italian Genovassa pidetyt ammattikeittiömessut. Näytelyn yhteyteen oli järjestetty laitevalmistajien, konsulttien, viranomaisten ja muiden sidosryhmien yhteinen kongressi, jonka pääteemana oli Gastronorm-järjestelmän esittely. Metoksen toimitusjohtaja Martti Setkänen käytti tilaisuudessa pohjoismaisen puheenvuoron ja harmitteli sitä, että useat merkittävät valmistajat ja monet suuretkin maat olivat kokonaan vailla edustusta.

KILPAILEVA EHDOTUS RUOTSISTA

Ammattikeittiölaitteiden valmistussarjojen kasvassa 1950- ja 1960-luvulla, ryhdyttiin monessa maassa miettimään standardimitoitusta.

sastian mitaksi tuli perusmoduulin puolikas, eli 325 x 450 mm.

Ruotsalaisten tavoitteena oli saada standardi kansainväliseksi. Myös Norjassa kokoontunut vastaava työryhmä otti pakkausmitat lähtökohdakseen ja päätyi hyvin samantapaisiin ajatuksiin kuin naapurimaassa.

Sveitsissä ei kuitenkaan katsottu suopeasti ruotsalaisten sooloilua. Ruotsalaisten julkaistua oman tekeleensä ryhdyttiin Sveitsissä vastaamaan Eurooppalaisille hotelli- ja ravintolajärjestöille lähetettiin paimenkirje "Quo Vadis Küchennurmierung?", jossa kyseenalaistettiin ruotsalaisten tarkoituksiperät. Pääargumenttina oli se, että pakkaustarpeet oli otettu normien perustaksi sen sijaan, että olisi lähdetty keittiön omista tarpeista.

MAAILMANSTANDARDIKSI 1970-LUVULLA

Sveitsiläisten keksimä mitoitus levisi maailmanlaajuisesti, kun kansalliset standardoimisliitot ottivat sen yksi kerrallaan omakseen. Onnistu-

minen johtui todellisesta tarpeesta, mainiosta lobbauksesta sekä myös hyvästä onnesta. Yhdysvalloissa oli käytössä omat Seco- ja Blanco-normit, jotka levisivät myös Saksaan. Onnenkantamoinen oli se, että GN-perusmitoitus 530 x 325 mm oli lähellä tuumamittoihin perustuva U.S. Standardia 21" x 13". Kun laitteissa ja kalusteissa oli sopivat toleranssit, voitiin Atlantin eri puolilla valmistettuja astioita ja laitteita käyttää ristiin.

Vaikka Gastronorm valloittikin 40 vuotta sitten maailman, ei pakkausmittoihin perustuva 600 x 400 mm:ään painunut keittiöissä unhoon. Siitä tuli Euronorm-mitoituksen perusta, joka näkyy tänä päivänä muun muassa leipomopelleissä. Tosin Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa leipurit käyttävät yleisesti peltikokoa 600 x 450 mm. Ei ole helppoa standardointi!

Juha Mäyry

en lahja ailmalle

Suomessa julkaistiin vuonna 1950 standardi, joka määritteli niin sanotut A- ja B-sarjojen mitoitusruokankuljetusastioille. Myös pohjoismaista yhteistyötä harjoitettiin, joskaan ei kovin tuloksellisesti. Yhteistyöneuvottelut ruotsalaisten kanssa eivät koskaan johtaneet konkreettisiin jatkotoimiin.

Ruotsi kokosi oman maansa merkittävimmät osapuolet yhteen ja sai aikaan vuonna 1968 julkaistun ehdotuksen kansainväliseksi standardiksi. Työ kantoi nimeä SM 68. Lähtökohdaksi oli löytää yksi yhteinen pakkausmoduuli, josta saataisiin sekä tuotteiden lavakuljetuksiin että kypsennysastioihin ja paistopelteihin sopivat mitat.

Perusmoduuliksi ruotsalaiset valitsivat mitan 600 x 400 mm, joka taipui hyvin käytössä olevien lavojen mittoihin. Suurtalousmoduulin 650 x 450 päädyttiin lisäämällä perusmittaan johteiden ja mahdollisten muiden yksityiskohtien vaatima tila ja toleranssit. Sopivaksi kypsenny-

